

כנס בריאות תעסוקתית בצל המלחמה 2024

ניהול סיכונים ביטחון ובטיחות בעת מלחמה: סקר בקרב ממוני בטיחות ובריאות תעסוקתית בישראל

המוסד"ל בשיתוף מחלקות לבריאות הציבור באוניברסיטאות ערך סקר, שמטרתו הייתה לבחון את התגובה הארגונית בעת מלחמה. הסקר העלה כי במצבי חירום נדרשת פעולה משולבת בהתמודדות עם סיכונים ביטחון ובטיחות כאחד

מאת ד"ר זיו קרני-אפרתי, ד"ר לליב אגוזי וד"ר אשר פרדו, מחלקת מחקר, המוסד"ל בשיתוף אוניברסיטת חיפה ואוניברסיטת תל אביב

מחקרים בודדים עסקו בשילוב איומי ביטחון וסיכונים בטיחות ובריאות תעסוקתית. מטרת מחקר משולב שיטות זה הייתה לבחון את הערכת הסיכון, התגובה הארגונית, הערכת משאבים קיימים וחסרים, פעולות לשמירה על בטיחות העובדים והערכת האתגרים הצפויים לעתיד הקרוב של ממוני בטיחות ובריאות תעסוקתית בעת מלחמה.

שיטות: ממוני בטיחות ובריאות תעסוקתית ממגוון תעשיות השיבו על שאלון אנונימי מקוון, שכלל שאלות סגורות ופתוחות. הנתונים נאספו מ-30 אוקטובר ועד 13 דצמבר 2023. לניתוח הנתונים נעשה שימוש בסטטיסטיקה תיאורית בתוכנת SPSS ובאנליזה תמטית בסיסית.

ממצאים: המדגם כלל 276 משתתפים ממגוון תעשיות. הערכת הסיכונים שיקפה הסטת מיקוד מסיכונים הקיימים בשגרה אל סיכונים שגברו בעת המלחמה, וכללו בעיקר מחסור בעובדים ובמרחבים מוגנים, מעברים לא בטוחים ודרכי מילוט לא תקינות, עבודה בתנאי לחץ, רסיסים מעופפים ופיצוצים, ומצב נפשי של העובדים. נמצאה עלייה בדיווח תלוי אזור גיאוגרפי על סיכונים רעש, החלקות ומעידות. בנוסף, דווחו סיכונים הקשורים לעבודה בקרבת הגבולות, שכנות למפעלים מסוכנים וירידה בהיענות להוראות הבטיחות. זוהו סיכונים חדשים הנובעים מהתגובה הארגונית ובעיקר מגיוס עובדים לא מנוסים והארכת שעות העבודה. דווח חוסר במשאבים הנדרשים לניהול הבטיחות, כגון מרחבים מוגנים תקינים, ציוד מגן, מידע מעודכן, שיתוף פעולה עם פיקוד העורף ומנהלים וכלים לאבחון וטיפול בלחץ נפשי, העלול להגביר סיכונים בטיחות בעובדים. דווח על מגוון פעולות מנע מנהליות והנדסיות לשמירה על בטיחות. צפי האתגרים כלל מענה וטיפול בבריאות פסיכולוגית, מחסור בכוח אדם והגברת אבטחה.

מסקנות: עת חירום מבליטה את הצורך בבניית יכולתם של ממוני בטיחות ובריאות תעסוקתית להתמודד בהצלחה עם מגוון הנושאים שבאחריותם. מחקר זה מראה כי להגברת יעילות התגובה למצבי חירום נדרשת מסגרת פעולה משולבת, הכוללת היערכות לאיומי ביטחון ולסיכונים בטיחות ובריאות תעסוקתית.

שמיעת אזעקות והתרעות חירום במקומות עבודה

מנהלים ועובדים - כך תוכלו לשפר את שמיעת האזעקות והתרעות החירום במקומות העבודה בעת מלחמה: המלצות מעשיות לעובדים במקומות סגורים, רועשים או מוגנים אקוסטית

מאת ד"ר אמנון דובדבני, ראש תחום קרינה בלתי מייננת המוסד לבטיחות ולגהות

מדינת ישראל נמצאת בלחימה נגד אויב, אשר ממשיך לנסות לפגוע בחוסן הציבורי ע"י ירי רקטות לעבר אוכלוסייה אזרחית ושיגור אמצעים אחרים לגבולות המדינה.

בתקופה זו, אמנם חשוב לקיים את הנחיות פיקוד העורף ולהגיע במהירות למרחב מוגן עם שמיעת האזעקה, אך מה תעשה האוכלוסייה במקומות העבודה? כיצד תוכל היא להתגונן ביעילות אם תתקשה לשמוע את האזעקות? בהרצאה זו, נענה על השאלה וניתן המלצות מעשיות לעובדים ולמנהלים.

עובדים במקום עבודה עלולים להתקשות לשמוע את צליל האזעקות מכמה סיבות, וביניהן:

- קולות ורעש במקום העבודה - מיזוג ואוורור, מכונות ומכשירים שונים, רעשי סביבה ועוד, עלולים למסך את צליל האזעקה.

הבידוד האקוסטי של מבנה מקום העבודה - צליל האזעקה נחלש בתוך מבנים, ויש קושי להבחין בו, בפרט במבנים סגורים ומעוטי חלונות, או בעלי בידוד אקוסטי ייעודי (כגון חלונות אקוסטיים), באולמות ובחדרים פנימיים וכד'.

אף שלאזעקה קיים צליל מיוחד ומוכר, החשיפה לקולות ולרעש במקום העבודה עלולה להקשות את האבחנה בה, בייחוד בהימצאות בתוך מבנים.

עובדים ברעש מזיק, המפעילים מכונות ומכשירים רועשים או נמצאים לידם, ונוסף על כך מרכיבים גם מגני אוזניים (אטמים או אוזניות), יכולים להתקשות עוד יותר בשמיעה ובזיהוי של קולות אזעקה.

להלן עיקר ההמלצות לעובדים ולמנהלים:

לעובדים:

- **השתמשו במגני אוזניים:** בעת חשיפה לרעש מזיק יש להשתמש באותם מגנים שהומלצו לעבודה בכל עמדה, בשגרה, המותאמים למפלס הרעש ולאופי העבודה.
- **שימוש ביישומון:** בעת חשיפה לרעש מזיק:
- יש להשתמש ביישומון (אפליקציה) של פיקוד העורף בטלפון חכם גם כאמצעי להתרעה מדויקת מדויקת למקום העבודה. אפשר להשתמש גם בשעון חכם או בצמיד רוטט - הן לקבלת התרעה מובחנת נוספת - רוטט ושמיעה, והן כאשר הטלפון אינו צמוד לגוף, ואף כסיוע לבעלי מוגבלויות שמיעה וראייה.
- יש להגדיר את היישומון ("ב"גדרות") לשמיעה מוגברת של צלילי ההתרעה וגם לקבלת התרעה ברטט (שיזעזע למשך 10 שניות) - "צליל חזק" ו"הוספת רוטט".
- יש לוודא שהטלפון אינו במצב שקט.
- יש לוודא הגדרה של מקום העבודה ביישומון ("ב"אזורי עניין").
- יש לוודא קליטה סבירה של הטלפון.
- הסתייעו בכל אמצעי התקשורת לקליטת התרעות.

למנהלים:

- הסתייעו בעובדים שאינם חשופים לרעש מזיק ומינוי אחראים לזיהוי התרעות, ערוצי רדיו וכד'.
- מתן התרעה מרוכזת לעובדים (בפרט ברעש מזיק):
- + ע"י מערכת כריזה פנימית או סירנה, ושילוב של אורות חירום
- + קריאה פיזית לעובדים לכניסה למרחב מוגן.
- + הסתייעו בטלפונים קוויים ובמכשירי קשר פנימיים.
- יש לוודא קליטה סבירה של הטלפונים במקום העבודה ולשפר את קליטת ה-וויי-פיי במידת הצורך. יש להסתייע בכמה אמצעים במקביל לקבלת התרעות. אם זוהתה התרעה רק בחלק מהאמצעים, או אם לא ברור להיכן היא מיועדת, נדרשת כניסה למרחב מוגן.

גורמי הסיכון לעובדים זרים בישראל בזמן המלחמה

לאחר מתקפת 7 באוקטובר השתנתה המציאות, ועניינם של העובדים הזרים עלה על סדר היום. אז התברר כי עקב פערי שפה, לא הייתה להם נגישות מספקת למידע ולדרכי התגוננות, וגם לא לאפשרויות למימוש זכויותיהם, במידה שנפגעו

מאת עו"ד דיאנה בארון קו לעובד

בסוף ספטמבר 2023, לפני המלחמה, היו בישראל כ-150,000 מהגרי עבודה, מרביתם בענפי הסיעוד, הבנייה, והחקלאות. עובדים אלו היו שקופים עבור מרבית החברה הישראלית, אך לאחר 7 באוקטובר השתנתה המציאות, ועניינם, לצד מקצת סיפורי גבורה של עובדים ועובדות, עלה לסדר היום. מחבלי החמאס לא הבחינו בין אזרחי ישראל למהגרי העבודה; 64 מהגרי עבודה נרצחו, מתוכם 52 עובדי חקלאות מיישובי העוטף. למעלה מ-30 עובדים נחטפו, ואף היום יש שמונה עובדים מתאילנד וכן, סטודנט לחקלאות מנפאל, שעודם חטופים בעזה.

הגורמים התורמים לפגיעה בבריאות ובבטיחות העובדים הזרים בשעת חירום:

א. פערים תרבותיים ופערי נגישות

לעובדים הזרים לא ניתן הסבר מספק מראש בנוגע לדרכי ההתגוננות, מה שגרם להם לחוסר ידע ולחוסר הבנה של המצב.

באשר לאפשרויות ההתגוננות שלהם ממתקפת טילים: נוצרו פערים בהנגשה עקב אי-ידיעת השפה באופן מספק, וכן, סבלו עובדים אלה מהיעדר מרחבים מוגנים בשטחים פתוחים. גם האפליקציות לא היו זמינות עבורם. בזמן אמת לא היו דיווחי חדשות בשפתם, הם לא שמעו על האירועים, ונוצרה דיסאינפורמציה.

ב. היעדר מנגנוני סיוע, וחסמים במימוש

בעתות חירום הרשויות לא היו ערוכות לטפל במהגרי העבודה שהיו בשטח, ולא היו להן הכלים לתת להם מענה בשפתם, לתרגם עבורם או לתת להם הסברים לסיטואציה.

היעדר מנגנוני סיוע - העובדים אשר חוו את התופת על בשרם אינם יודעים לזהות תסמינים, להתמודד עם הטרומה ואינם יודעים כי יש לטפל בפוסט טראומה. הם אינם יודעים שהם יכולים לבקש עזרה, וגם אם הם יודעים, אין מי שיספק להם אותה.

חסמים במימוש זכויות לפיצוי - עובדים שנפגעו במלחמה זכאים לקבל הכרה כנפגעי פעולות איבה, אך הם נעדרים נגישות למיצוע הזכויות.

ג. מי דואג לעובדים?

מבנה ההעסקה של העובדים שמגיעים לישראל הופך אותם לפגיעים יותר, כיוון שהאחריות מתבזרת בין רשויות המדינה ללשכות הפרטיות שמגייסות אותם בפועל, מציבות אותם ואמורות לדאוג להם.

בשבועות הראשונים היו מעסיקים שלחצו על העובדים לחזור לעבוד בקווי העימות, גם אם לא היה שם מיגון מתאים, ומדיניות הממשלה אפשרה את זה. בעקבות לחץ אדיר מצד מעסיקים, נפרץ הסכר להבאת מהגרי עבודה נוספים במסלולים עוקפי הסכמים.

המלצותינו:

נגישות למידע

- על רשות האוכלוסין וההגירה והלשכות הפרטיות ליידיע את העובדים בדבר מצב המלחמה, ובאופן ספציפי בדבר הסיכונים שאליהם הם עשויים להיחשף במקום שבו הם גרים ועובדים.
- על פיקוד העורף לפתוח את האפשרות להתקנת האפליקציה שלו על מכשירים לא ישראליים.
- על פיקוד העורף לפרסם לעובדים הסבר ברור בשפתם לגבי דרכי מיגון, ועל הלשכות לוודא שההסבר מוגש בפועל.
- על המעסיקים להסביר בשטח היכן נמצא המרחב המוגן.

תמיכה ולייווי

- על הרשויות לספק סיוע נפשי בתמיכה ממשלתית למהגרי העבודה שחוו את אירועי המלחמה לצורך טיפול בפוסט טראומה.
- על מוסדות המדינה לפעול להנגשת השירותים למהגרי העבודה, כדי שיוכלו למצות את זכויותיהם, במידה שנפגעו.